

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK**

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

„RIK-U” Kft.

Ungvár

2020

УДК (ЕТО): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

A kétkötetes kiadvány a Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt bevezetett karantén következtében elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című nemzetközi földrajzi konferenciára beküldött előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Földtudományi és Turizmus Tanszéke közreműködésével.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dávid Lóránt Dénes, Dnyisztrjanszkij Miroslav, Fodor Gyula, Gergely Livia, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Mocá Andrij, Molnár D. István, Molnár József, Nagy Tibor, Oláh Natália, Papp Géza, Sass Enikő, Sesuka Halina, Tóth Attila, Vince Tímea, Virván Olga*

Műszaki szerkesztés: *Dobos Sándor*

Tördelés: *Dobos Sándor, Tótin Viktória, Vezsdel László*

Korrektúra: *Kordonec Oleksandr, Pusztai-Tárczy Beatrix, Sin Edina, Vrabely Tamás*

Borítóterv: *Molnár D. István*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A kötetben található tanulmányokat
a nemzetközi földrajzi konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A kiadvány tartalmát az „Unicheck”
online plágium-ellenőrző program segítségével ellenőriztük.

**A konferenciát és a kiadvány megjelenését
Magyarország kormánya, továbbá a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta:**

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7868-12-4
ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© A szerzők, 2020
© A szerkesztőbizottság, 2020
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

ТОВ «РІК-У»

Ужгород

2020

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)
Т– 32

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції *Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями*, яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці II (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з кафедрою географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

Редакційна колегія: *Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування: *Олександр Добош*

Верстка: *Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош*

Коректура: *Беатрікс Пустой-Гарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врбель*

Обкладинка: *Стефан Молнар Д.*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф. Ракоці II*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

Матеріали видання рецензовані Науковою радою міжнародної наукової географічної конференції.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Матеріали збірника були перевірені на наявність збігів і запозичень сервісом «Unicheck».

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини й Інституту національних стратегічних досліджень:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Євген Станішевський

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

© Автори, 2020

© Редакційна колегія, 2020

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, 2020

FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN
COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

**HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS**

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

“RIK-U” LLC
Uzhhorod
2020

УДК (UDC): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

The two-volume publication contains the speeches submitted for the international geographical conference under the title *Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends* that was to be held in Berehove, at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education on 26–27 March 2020, but was postponed due to the quarantine preventive measures introduced as a result of coronavirus epidemic.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with the Department of Geography and Tourism

Editorial Board: *Sándor Berghauer, Lóránt Dénes Dávid, Myroslav Dnistrians'kiy, Gyula Fodor, Livia Gergely, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Andriy Motsa, István Molnár D., József Molnár, Tibor Nagy, Natália Oláh, Géza Papp, Enikő Sass, Halyna Shchuka, Attila Tóth, Tímea Vince, Olga Virván*

Technical editing: *Sándor Dobos*

Page proof: *László Vezsdel, Sándor Dobos, Viktória Tótin*

Proof-reading: *Beatrix Puztai-Tárczy, Edina Sin, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely*

Cover design: *István Molnár D.*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

The research papers of the volume were proofread by the Scientific Council of the international geographical conference.

Authors are responsible for the content of the research papers.

The content of the research papers was checked by Unicheck Plagiarism Checker Service and Plugin.

**The conference and the publication of the research papers
sponsored by the government of Hungary and the Research Institute for National Strategy:**

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
Gagarin Street 36, 88 000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© Authors, 2020

© Editorial Board, 2020

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

1. KÖTET / TOM 1 / VOLUME 1

ELŐSZÓ	23
ПЕРЕДМОВА.....	24
PREFACE	25
ПЕРЕДМОВА.....	26
ELŐSZÓ	27
PREFACE	28
<i>Plenáris előadások / Пленарні доповіді / Plenary Presentations</i>	<i>29</i>
Маруняк Є. О.: РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПОШУК БАЛАНСУ	31
Мезенцев К. – Провотар Н.: НЕОДНОЗНАЧНІ ПРИМІСЬКІ ПРОСТОРИ: РОЗШИРЕННЯ ЧИ ЗВУЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК?	41
Руденко Л. Г. – Дронова О. Л.: ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	47
<i>Népesség- és társadalomföldrajz / Географія населення та соціальна географія / Population and Social Geography</i>	<i>53</i>
Bagdi, Róbert: ETHNIC MINORITIES AND THEIR LANGUAGE IN HUNGARIAN COUNTY SEATS – THE CENSUS OF 2011	55
Berki, Márton – Sivadó, Brigitta: SECULARIZATION OR A RELIGIOUS REVIVAL? – RELIGIOSITY IN DUNAÚJVÁROS AND KAZINCBARCIKA DURING AND AFTER SOCIALISM.....	65
Dancs György: DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN.....	73

<i>Дністрянський М. С.:</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ЗАСЕЛЕННЯ ГИРСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	83
<i>Dusek Tamás:</i> AZ OKOSVÁROSOK KOMPLEX MUTATÓSZÁMAINAK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI.....	91
<i>Egri Zoltán – Uzzoli Annamária:</i> AZ EGÉSZSÉGEGYENLŐTLENSÉGEK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEKKEL MAGYARORSZÁGON.....	99
<i>Fabula, Szabolcs – Ilcsikné Makra, Zsófia – Pál, Viktor – Lados, Gábor – Boros, Lajos:</i> MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVES OF HEALTH WORKERS AND MEDICAL STUDENTS – A COUNTRY CASE STUDY FROM HUNGARY	107
<i>Гукалова І. В.:</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	115
<i>Гаврилюк О.:</i> СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ У РАДЯНСЬКОМУ РОЗПОДІЛІ ЖИТЛА – ВІД СТАЛІНІЗМУ ДО РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ У МІСТІ ДНІПРО [ЕКС ДНІПРОПЕТРОВСЬК], УКРАЇНА	123
<i>Лейберюк О. М.:</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАСЕЛЕННЯ.....	133
<i>Molnár D. István:</i> A KÖZIGAZGATÁSI TÉRFELOSZTÁS VÁLTOZÁSAI KÁRPÁTALJÁN UKRAJNA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁT KÖVETŐEN.....	139
<i>Molnár József:</i> MÓDSZEREK A NÉPESSÉG ELHELYEZKEDÉSE, ILLETVE A NÉPSŰRŰSÉG TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSÁRA – KÁRPÁTALJA PÉLDÁJÁN.....	147
<i>Obádovics Csilla:</i> NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK KÜLÖNBSEGEI A KÁRPÁT-MEDENCE NÉHÁNY ORSZÁGÁBAN	157
<i>Patkós Csaba – Tóth Antal:</i> MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓJA EMPIRIKUS KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	167

Підгрушній Г. П. – Сікорська Л. Б.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	177
Поливач К. А.: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КАРКАСУ УКРАЇНИ	185
Пугач С. О. – Мезенцев К. В.: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	193
Rigóczy Csaba: A VÁROSI OTTHON-ATTITÚD VIZSGÁLATA	201
Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente: A KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPAI GAZDASÁGI ALAPÚ KIVÁNDORLÁS MINT ÉLETSTRATÉGIA – A SZUBJEKTÍV JÓL-LÉT SZINTJEI KÜLFÖLDÖN.....	211
Tolnai Gábor: KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FŐVÁROSOK VÍZPARTI MEGÚJULÁSA BUDAPEST, BELGRÁD ÉS KIJEV PÉLDÁJÁN	221
Tuza Benedek: BELSŐ-ERZSÉBETVÁROS TÁRSADALMI KONFLIKTUSAI	231
Veselicz Adél: A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORTOK MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGI INDEXEK SEGÍTSÉGÉVEL.....	241
Вірван О. О.: ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ДЕПУТАТСЬКИХ КОРПУСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ	251
<i>Régiók és határok / Regioni та кордони / Regions and Borders.....</i>	257
Bodó, Pál Bence: EXTERNAL DEBT ACCUMULATION IN KYRGYZSTAN.....	259
Csernicskó István: HOL A HATÁR, AVAGY MEDDIG TART EGY NYELVTERÜLET? EGY DIALEKTUSKONTINUUM ÖNÁLLÓ NYELVEKRE OSZTÁSÁNAK PROBLÉMÁI.....	269
Elekes Tibor – Szilágyi Ferenc: A HABSBERG BIRODALOM TÉRSZERVEZÉSI KÍSÉRLETEI DÉLKELET-ERDÉLYBEN	279

Hajdú Zoltán: TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORS-KÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN.....	289
Kozma, Dorottya Edina: COMPOSITE SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS IN CASE OF 28 EUROPEAN UNION MEMBER STATES.....	299
Кравцова І. В.: ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ	309
Szabó Pál: FOGYASZTÁSFÖLDRAJZI DIMENZIÓK A POSZT-SZOCIALISTA TÉRSÉGBEN	317
Склярська О. І.: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У ПРИКОРДОННИХ ЕТНІЧНО НЕОДНОРІДНИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ.....	327
<i>Nemzeti kisebbségek által lakott térségek társadalmi és gazdasági pozíciói Kelet- és Közép-Európában / Соціальні та економічні позиції регіонів із компактним проживанням національних меншин у Східній та Центральній Європі / Social and Economic Positions of the Regions Inhabited with Ethnic Minorities in Central and Eastern-Europe</i>	335
Körmöczi Gábor: A NÉPI KULTÚRA TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁNAK TERÜLETI ASPEKTUSAI MAGYARORSZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN A CSÓRI SÁNDOR ALAP FINANSZÍROZÁSAINAK TÜKRÉBEN	337
Linc Annamária: A MAGYAR–UKRÁN HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI.....	347
Samu István – Kulcsár László: ÖSSZENŐ, AMI ÖSSZETARTOZIK. A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KAPCSOLATOK REKONSTRUKCIÓJA KÉT IPOLY MENTI FALUBAN A FOLYÓ SZEMKÖZTI OLDALÁN	355
Szalkai Gábor: SZIMBOLIKUS HARCOK A KÁRPÁTOK ÁTJÁRÓIBAN.....	365
Tőzsér Anett: A MAGYAR TURIZMUS KÁRPÁT-MEDENCEI SZINTŰ KITERJESZTÉSÉNEK INDOKOLTSÁGA ÉS LEHETŐSÉGEI.....	373

2. KÖTET / TOM 2 / VOLUME 2

<i>Turizmus / Туризм / Tourism</i>	407
Алієв В. В.: СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	409
Аріон О. В. – Бричук М. С.: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИС- ЛИВСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	415
Чернишова Т. М.: SWOT-АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ АЛЬ- ТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	425
Elekes Tibor – Kápolnási Zsolt: AZ AGYAGFALVA EMLÉK- HÁZ IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉGE, OKTATÁ- SI-NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI.....	431
Gyuricza László – Szabó Balázs Attila: A MAGYARORSZÁ- GI SKANZENEK IDEGENFORGALMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	437
Kalmárné Rimóczi Csilla – Bakos Róbertné: AZ ONLINE KOM- MUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ UTAZÁSI DÖNTÉ- SEKBEN.....	447
Калмикова І. С. – Меліх О. О. – Меліх Т. Г.: СОЦІАЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	457
Kampó Ildikó: AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉ- SI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN.....	465
Kátay Ákos: A GLOBÁLIS SZÁLLODAVÁLLALATOK TER- JESZKEDÉSI AKTIVITÁSA ÉSZTORSZÁG, LETT- ORSZÁG, LITVÁNIA, BELARUSZ, UKRAJNA ÉS MOLDOVA FŐVÁROSAIBAN.....	475
Kóródi, Márta – Mondok, Anita – Szabó, Attila: THE AWARE- NESS AND ACCEPTANCE OF THE TOURISM BRAND “HEART OF THE HUNGARIAN GREAT PLAIN” AND ITS ATTRACTIONS.....	485
Lontai-Szilágyi Zsuzsanna – Oláh Natália – Tóth Nikoletta Marian- na – Gönczy Sándor: KERESLETELEMZÉS A MAGYAR- ORSZÁGRÓL A KÁRPÁTALJAI BEREKVIDÉKRE ÉRKEZŐ TURISTÁK KÖRÉBEN.....	495

<i>Máltesics Péter – Varjas János: AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI.....</i>	505
<i>Машіка Г. В.: АТРАКЦІЯ ЯК ДОМІНУЮЧА СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	515
<i>Mátyás Szabolcs – Tokodi Panna: A TURIZMUSBIZTONSÁG EGYES ÖSSZETEVŐINEK VIZSGÁLATA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN</i>	523
<i>Меліх О. О. – Калмикова І. С. – Меліх Т. Г.: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СФЕРУ ТУРИЗМУ</i>	533
<i>Mondok, Anita – Szüle, Picabo Heder: ADULTS-ONLY HOTEL – A POTENTIAL SPECIALIZATION FOR SUCCESS?</i>	539
<i>Осінчук А. С.: ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	549
<i>Пацюк В. С. – Герасімова С. В.: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....</i>	557
<i>Papp Géza: A KÉZMŰVES TERMÉKEK IRÁNTI KERESLET KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAIN</i>	565
<i>Sass Enikő – Berghauer Sándor: HELYZETKÉPAZ EGÁNEDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁSAIRÓL</i>	575
<i>Sütő László – Baranyi Kinga – Baráz Csaba – Holló Sándor – Homoki Erika – Cs. Nagy Ádám – Gasztonyi Éva: A BÜKK-VIDÉK GEOPARK FÖLDTUDOMÁNYI ÉRTÉKEINEK ÉRTÉKELÉSE</i>	585
<i>Ситник О. І. – Хлевнюк О. Я. – Працьовитий М. М.: НЕПЕВНЕ МАЙБУТНЄ ЧИ ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ВУЗЬКОКОЛІЙКИ</i>	595
<i>Смирнов І. Г.: ВОЄННИЙ ТУРИЗМ: ГЕТЬМАН П. КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ ЯК ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛОГІСТ.....</i>	605
<i>Tarpai József: A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁT SZOLGÁLÓ KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK AKTUÁLIS PÉLDÁI</i>	613

Уварова Г. Ш.: ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ГЕОГРАФІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	621
Щука Г. П. – Сокол Т. Г.: МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ПОТРЕБИ ТА МОЖЛИВОСТІ	629
<i>Környezeti problémák / Проблеми довкілля / Environmental problems.....</i>	635
Apró Anna: SZEMPONTOK A FÉNYSZENNYEZÉS OKTA- TÁSÁHOZ A TANTERVI SZABÁLYOZÁS VONAT- KOZÁSÁBAN	637
Csoma Zoltán – Háger Krisztián – Csoma Zsuzsanna: A VÉRKE CSATORNA ÜLEDÉKÉNEK NEHÉZFÉM-SZENNYE- ZETTSÉGE	643
Dobó Marianna: A VÁLTOZÁSKEZELÉSI MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA A VÉ- DELMI IGAZGATÁS TÉRSÉGI TERVEZÉSÉBEN	651
Hafenschner, Viktória Priscilla – Jankó, Ferenc: ENVIRON- MENTAL CONTROVERSY ON THE GABCIKOVO- NAGYMAROS WATER DAM, THE DANUBE RIVER. THE ASPECTS OF HUNGARIAN SCIENCE	659
Hardi Tamás – Hegyiné Bolla Katalin: A SZUBURBANIZÁ- CIÓ KÖRNYEZETÁTALAKÍTÓ SZEREPE A GYŐRI AGGLOMERÁCIÓBAN	667
Гінзула М. Я. – Смілик О. В. – Тесьолкіна Т. С.: АНАЛІТИ- КА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕН- ТУ ВОДНОГО СЕКТОРУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	675
Ігнатишин В. В. – Іжак Т. Й. – Ігнатишин М. Б.: МОНІТО- РИНГ ГЕОДИНАМІЧНОГО СТАНУ ЗАКАРПАТСЬ- КОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОГИНУ	683
Ігнатишин В. В. – Вербицький С. Т. – Ігнатишин А. В.: ГЕО- ФІЗИЧНІ ПОЛЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЕКОЛОГІЧНО НЕ- БЕЗПЕЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	691
Kajati, György – Németh, Mercédesz: THE ROLE OF LOCAL PRODUCTS IN EDUCATION AND THE ERASMUS+ PROGRAM	699

<i>Kályko A. – Bászjuk T. – Cselle D. – Harcsák I.:</i> A POLISSZJAI-ALFÖLD FOLYÓINAK JELENLEGI ÁLLAPOTA ÉS KÖRNYEZETI PROBLÉMÁJA.....	707
<i>Лісовський С. А.:</i> РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТОРОВОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	713
<i>Solymos Karolina – Csoma Zoltán:</i> AKÁRPÁTALJAI-ALFÖLD TALAJAI FELVEHETŐ MIKROELEM-TARTALMÁNAK ÉS -ELLÁTOTTSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA ELTÉRŐ HATÁSMECCHANIZMUSÚ KIVONÓSZEREKBE.....	723
<i>Vince Tímea – Csoma Zoltán – Molnár D. István – Gönczy Sándor:</i> A FELSZÍNI VIZEK NEHÉZFÉM-TARTALMÁNAK VIZSGÁLATA A NAGYMUZSALYI ARANYBÁNYA MEDDŐINEK KÖRNYEZETÉBEN	731

AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉSI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN

Kampó Ildikó

*Pécsi Tudományegyetem
ikamp9@gmail.com*

Abstract

CHANGING THE TOURISM IMAGE OF MOUNTAINOUS DISTRICTS
AS A RESULT OF ENPI CBC PROGRAMS

Kampó, Ildikó

The European Neighborhood Policy (ENP) was started in 2004 with the main objective of promoting stability, security and prosperity with the EU's neighbors. In 2007, the European Commission introduced a new financial instrument (ENPI) to help implement the ENP.

13 ENPI CBC programs have been implemented in 34 countries. Ukraine was interested in 3 programs: Poland-Belorussia-Ukraine (PL-BY-UA), Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine (HU-SK-RO-UA) and Romania-Ukraine-Moldova (RO-UA-MD).

The programs sought to achieve four main outcomes in line with the ENPI CBC strategy: 1. better conditions for socio-economic development in the eligible areas, 2. addressing major challenges common to both sides through effective cooperation, 3. border efficiency and security and 4. strengthen local governance, democracy and mutual understanding through enhanced promotion of cross-border human and institutional relations.

In the framework of the HU-SK-RO-UA 2007–2013 tender, Transcarpathia participated in 65 tenders, 5 of which concerned mountainous districts. Between 2014 and 2020, HU-SK-RO-UA was again announced, where Transcarpathia was interested in 25 tenders, from which 7 affected the mountainous districts.

From the mountainous districts the following settlements participated in the preparation and implementation of applications: Khust, Tyachiv, Rakhiv, Mizhhirya, Velyki Berezyi. Some applications may have affected other mountainous districts, but Perechyn, Volovets, Svalyava and Irshava are not mentioned anywhere as a participant or organizer.

Keywords: *EU programs, tourism development, partners, image*

1. Az európai szomszédságpolitika és ENPI

2004-ben indult az európai szomszédságpolitika (ENP), melynek fő célja a stabilitás, a biztonság és a jólét előremozdítása volt az EU szomszédjaival. 2007-ben az Európai Bizottság új pénzügyi eszközt (ENPI) vezetett be, hogy hozzájáruljon az ENP megvalósításához, elsősorban a határokon átnyúló és regionális együttműködés révén.

13 ENPI CBC (Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz határon átnyúló együttműködés) program került végrehajtásra, melyben 34 ország volt érintett. Ukrajna 3 programban volt érdekelt: Lengyelország–Belorusszia–Ukrajna (PL–BY–UA), Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna (HU–SK–RO–UA) és Románia–Ukrajna–Moldávia (RO–UA–MD) (Ex-post Evaluation of 2007–2013 ENPI CBC Programmes 2018).

A programok összesen 941 projektet finanszíroztak 2017 áprilisáig, 910 millió euró értékben, melynek a 38%-a a gazdasági fejlődést elősegítő projektekre, a 32%-a a környezetvédelemre, a társadalmi fejlődésre 19%-a, 11%-a pedig a biztonsági kérdésekre irányult. Összesen 867 standard projekt, 51 nagy volumenű és 23 stratégiai projekt volt. A pályázati felhívások nagyon jelentős pályázati aktivitást generáltak (több mint 7000 kérelem érkezett be). Összességében az ENPI CBC-ben 36 különböző országból 4569 szervezet vett részt, amelyek közül 2106 valamelyik partnerországban található (Kiss 2016).

Az ENPI CBC jelentős mértékben hozzájárult a környék regionális/helyi fejlesztési politikájához, elősegítve a helyi szereplők fokozottabb bevonását, a partnerségek előmozdítását, valamint a közös kihívásokra adandó kreatív válaszok ösztönzését (Ex-post Evaluation of 2007–2013 ENPI CBC Programmes 2018).

A programok négy fő eredményre törekedtek az ENPI CBC stratégiával összhangban:

1. a társadalmi-gazdasági fejlődés kedvezőbb feltételeinek megteremtésére a támogatható területeken;
2. a hatékony együttműködés révén az érintett felek számára megjelenő jelentős kihívásokra adandó megfelelő válaszok kidolgozása;
3. a határok biztonságának megerősítése;
4. a helyi kormányzás, a demokrácia és a kölcsönös megértés erősítése a határokon átnyúló emberi és intézményi kapcsolatok segítése révén.

A stratégiával összhangban az ENPI CBC finanszírozása olyan határokon átnyúló kezdeményezéseket céloz meg, mint a KKV-k (kis- és középvállalkozások) fejlesztése, idegenforgalom támogatása, környezetvédelem és többek között az oktatás fejlesztése (Európai Szomszédági Támogatási Eszköz 2016).

2. Az ENPI CBC hatása a turizmus fejlesztésére

Az idegenforgalom fejlesztése mind a határokon átnyúló együttműködéssel kapcsolatos kihívásokat, mind az európai szomszédági politikával összefüggésben kínálkozó lehetőségeket felöleli. Az idegenforgalom fontos utat adhat a foglalkoztatásnak és a gazdasági növekedésnek, és ösztönözheti az emberek közötti kapcsolattartást, elősegítve ezzel a harmonikus fejlődést a határ menti területeken. Ez különösen fontos a közép- és kelet-európai országok (jelenleg az EU tagállamai) és a volt szovjet köztársaságok (ma

az ENI-(Európai Szomszédági Támogatási Eszköz) partnerországok) között. A turizmusfejlesztés azonban alapvetően függ a határ menti területek elérhetőségétől, amely sűrű közlekedési hálózatot feltételez, valamint zökkenőmentes és hatékony határátlépést jelent (Ex-post Evaluation of 2007–2013 ENPI CBC Programmes 2018).

Amikor a 2000-es évek közepén az ENPI CBC programok tervezése indult, a Kárpátok idegenforgalmi fejlesztése volt a cél. 2005-ben a HU–SK–RO–UA és a PL–BY–UA programok által lefedett, támogatott területek (1. ábra) jelentős pozitív gazdasági növekedési rátát (mind forgalom, mind pedig GDP szempontjából) mutattak, pl. 9,2%-ot Fehéroroszországban, 3,2%-ot Lengyelországban és 2,6%-ot Ukrajnában.

1. ábra

A Kárpátokat érintő programokban részt vevő megyék

Forrás: Törő-Ihász: Határon átnyúló együttműködési programok (2018)

Az idegenforgalmi ágazatban a fejlődés első jelei is megmutakoztak. Megjelentek a határokon átívelő partnerségi kapcsolatok, valamint az új turisztikai terméktípusok bevezetése is megindult a Kárpátokban (pl. falusi turizmus). Az elvárás az volt, hogy az idegenforgalmi kínálat lényegesen bővüljön, és egyre változatosabbá váljon. Ezt a várakozást a programok által érintett régiókban az idegenforgalom fejlesztésének szerkezetileg kedvező feltételei alátámasztják (<https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>). A PL–BY–UA program által lefedett terület stratégiai pozíciót élvez az európai és ázsiai közlekedési hálózatok között, és áthalad rajta 5 páneurópai közlekedési útvonal. A két program alapján támogatható régiók gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkeznek. Mintegy

3000 műemlék található a PL–BY–UA határ menti területeken. Ezek közül néhány az UNESCO Világörökség részét képezi, amely magában foglalja a HU–SK–RO–UA határvidék műemlékeit is, végül a Kárpátok viszonylag érintetlen természeti körülményei, köztük a biológiai sokféleség magas szintje, az alacsony szennyezettség és a nagy kiterjedésű védett területek (Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz 2016).

Ezért az ENPI CBC előnyben részesíti a turizmus fejlesztését. A helyi és regionális turizmus támogatása elősegíti a programok által lefedett területek gazdasági növekedését. Ahhoz, hogy ez kibontakozzon, az ENPI CBC támogatta a határ menti területeket a turizmusfejlesztést gátló akadályok felszámolásában. Az infrastruktúra és a szolgáltatások gyengesége a turizmus fejlődésének egyik jelentős akadálya volt. Az idegenforgalmi létesítményeket mindkét régióban alacsony színvonal jellemezte (<https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>). Sajátos kettősség alakult ki: míg az egész PL–BY–UA határvidéken a szálláskapacitás nem volt elegendő ahhoz, hogy megfeleljen a növekvő keresletnek, addig az egész HU–SK–RO–UA-határon, az adatok azt mutatták, hogy az itteni szálláskapacitások kihasználatlanok. A két program által érintett területeken a potenciálisan vonzó idegenforgalmi helyszínek és műemlékek rossz állapotban voltak, és/vagy nehezen hozzáférhetők, különösen az ENI-partnerországokban. Ezenkívül az idegenforgalmi szolgáltatások is rossz minőségűeknek értékelhetők, ezzel párhuzamban az információs és a kommunikációs szolgáltatások is fejletlenek. A turisztikai stratégiákat helyi vagy regionális szinten készítették el, és a határterületek nem rendelkeztek közös stratégiával. Így ezeken a helyeken versenyeztek az idegenforgalmi termékek, pl. az egészségturizmusban (Kiss 2016).

A Kárpátok idegenforgalmi potenciáljának kiaknázásához szükséges változtatások mindenekelőtt a turizmusfejlesztés támogató feltételeinek megteremtését jelentik. Ezek elsősorban az új infrastruktúrák létrehozására és/vagy a meglévő idegenforgalmi infrastruktúrák modernizálására vonatkoznak. Maguk után vonják a régiók elérhetőségének, megközelíthetőségének fejlesztését is a helyi és a regionális közlekedési hálózatok és határátkelőhelyek korszerűsítésével együtt. A két program által érintett határvidékeken a turizmus irányítása, azaz az idegenforgalmi stratégiák fejlesztése, az új technológiák felhasználásával a termékek, a hírközlés, a promóció és az információ fejlesztése is megjelent (Ex-post Evaluation of 2007–2013 ENPI CBC Programmes 2018). A szolgáltatók képzésére és felkészítésére vonatkozó programelemek is megvalósításra kerültek. A határ menti területeken felmerülő problémák hasonlósága

miatt a határokon átnyúló együttműködés fontos az olyan közös turisztikai stratégiák, megközelítések és termékek megtervezésekor, amelyeket a részt vevő országok mindegyikében elkülönítve hajtanak végre. Közös stratégiát dolgoznak ki annak érdekében, hogy a határ menti területeken jelentős mértékben kihasználják a turizmus adta lehetőségeket. Külön figyelmet szenteltek a közreműködők a határokon átívelő hálózatok fejlesztésére (Tarpai 2013).

A turizmus kiemelten fontos szerepet játszik az emberek közötti kapcsolatok határokon átnyúló bővítésében, mivel Lengyelország, Szlovákia és Magyarország csatlakozása a schengeni térséghez a 2007-es év végén, valamint ezáltal a szigorúan ellenőrzött (vízumköteles) országhatárok bevezetése kapcsán különös jelentőséggel bír. A schengeni térséghez való csatlakozás után ezek az országok speciális rendszert vezettek be a határ menti régiók lakosai által történő rendszeres határátlépésre, tartózkodásukra egy meghatározott területen (30–50 km a határtól) egy különleges engedély alapján a turizmus érdekében (Ukrán Nemzeti Akadémia 2016).

2.1. A 2007–2013-as nyertes HU–SK–RO–UA-s pályázatok, amelyek érintik a hegyvidéki járásokat

A program keretében Kárpátalja 65 pályázatban vett részt, melyekből 5 érintette a hegyvidéki járásokat. Az 1-es táblázatban találhatóak a nyertes pályázatok, melyek érintették Kárpátalja hegyvidéki területeit:

1. táblázat

A 2007–2013-as HU–SK–RO–UA Kárpátalja hegyvidéki járásait érintő nyertes pályázatai

Program	Projekt száma	Projekt neve
HU–SK–RO–UA	HUSKROUA/0901/014	Új generáció – reményünk a jobb életre
HU–SK–RO–UA	HUSKROUA/0901/031	A Kárpátok bioenergiája
HU–SK–RO–UA	HUSKROUA/0901/068	Kárpáti turistaút
HU–SK–RO–UA	HUSKROUA/1001/013	Kárpáti turistaút 2
HU–SK–RO–UA	HUSKROUA/1001/118	Szinna–Huszt – Együtt a turizmus fejlődésének irányában a Kárpátok bioszféra-térségében

Forrás: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ex_post_evaluation_of_2007-2013_enpi_cbc_programmes_report.pdf

A sikeres pályázatoknak köszönhetően a következő célok, programok valósultak meg:

1. Új generáció – reményünk a jobb életre – Folklor- és népművészeti hagyományok ápolása Ukrajna és Románia részvételével. Nyomatott és virtuális ismertető anyagokat hoztak létre, és terjesztik azokat. Kárpátaljáról Aknaszlatina volt benne érintett.

2. A Kárpátok bioenergiája – a biomassza-energia felhasználásának, hasznosításának fejlesztésére irányult, beáramoltatva a szükséges szakismereteket. Ökörmező volt benne érintett a vizsgált térségből.

3. Kárpáti turistaút – Megnövelte az idegenforgalmi termékek és szolgáltatások mennyiségét és minőségét. Az útvonalakon működő intézmények teljesítményét hatékonyabbá tette, megnövelte a helyi érdekeltek és a turisztikai szolgáltatók által szervezett, integrált promóciós akciók számát, fokozta és hatékonyabbá tette az információs technológiák használatát. A program hatására fokozódott a szereplőknek a határon átnyúló turizmus elősegítésével kapcsolatos érdekeltsége, színvonalasabb lett a turisták és a látogatók tájékoztatása, fejlesztette a határokon átnyúló együttműködések a vállalkozók és az előljárók között. A program Husztot érintette (<https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>).

4. Kárpáti turistaút 2 – Továbbfejlesztette a határokon átnyúló idegenforgalom szereplői közötti együttműködést, megnövelte a tematikus idegenforgalmi termékek választékát, javította a Kárpáti-régió idegenforgalmi termékeinek minőségét, fokozta a Kárpáti-térség idegenforgalmi termékeinek támogatását a területén belül és kívül. Ezzel együtt megnövekedett az alkalmazott új információs technológiák száma, jobb minőségű információs szolgáltatások jöttek létre a turisták és a látogatók számára.

5. Szinna–Huszt – Együtt a turizmus fejlődésének irányában a Kárpátok bioszféra-térségében – Partnerséget hozott létre és megteremtette a régiók közötti további együttműködés lehetőségeit, promóciós anyagokat tettek közzé és terjesztettek a projektről, a régiókról, a fesztiválokról és a résztvevőkről, felújították a kongresszusi központot. Létrehoztak egy beépített játszóteret a szabadtéri játékokhoz, rekonstruálták a szökőkutat, komposztáló WC-ket vásároltak, nemzetközi folklórfesztivált szerveztek nyitó- és zárókonferenciával. A vizsgált térségből Husztot érintette (<https://www.keep.eu>).

A fenti pályázatok jelentősen hozzájárultak a turisztikai desztinációk szélesebb körben való megismertetéséhez, felhívták a figyelmet a Kárpátok biztosította turisztikai potenciálokra, s azok kiaknázatlanságára is rámutattak. A fesztiválturizmus is megjelent általuk a folklór és hagyományörzés csapásirányában. Felpezsdítették az információs szolgáltatásokat, s a turisztikai attrakciók kínálatát is jelentősen bővítették.

2.2. A 2014–2020-as megnyert HU-SK-RO-UA-s pályázatok, amelyek érintik a hegyvidéki járásokat

2014–2020 között ismét meghirdették a HU-SK-RO-UA-t, melynek nyertes pályázati listáját 2018. december 21-én Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma tette közvé, mint a program irányító hatósága. 25 pályázatban volt érintett Kárpátalja, melyből 7 érintette a hegyvidéki járásokat. A 2-es táblázatban találhatóak a nyertes pályázatok.

2. táblázat

2014–2020-as HU-SK-RO-UA Kárpátalja hegyvidéki járásait érintő nyertes pályázatok

Program	Projekt száma	Projekt neve
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/3.1/0083	A történelmi műemlékek helyreállítása Szinna–Huszt
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/3.1/0082	Határokon átívelő kulturális párbeszéd az európai kulturális értékek megőrzéséért
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/6.1/0010	Nyitott határok a Kárpátokban a vadvilág számára
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/6.1/0072	A természeti erőforrások környezetvédelmi értékelése Aknaszlatinán megelőzendő a további szennyezést a Felső-Tisza vidékén egy komplex ellenőrző rendszerrel
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/7.1/0060	Megközelíthetőség kerékpárral: kerékpárral megközelíthető területek hálózata
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/3.1/0091	A történelmi „Sóút” turisztikai vonzerejének helyreállítása
HU-SK-RO-UA	HUSKROUA/1702/8.1/0126	Nem állami és nyilvános alapítványok és mentőcsapatok határokon átívelő együttműködése

Forrás: <https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>

A sikeres pályázatoknak köszönhetően a következő célok, programok valósultak meg:

1. A történelmi műemlékek helyreállítása, Szinna–Huszt – A helyi kulturális és a történelmi örökség népszerűsítése az idegenforgalmi funkciókkal együtt, amely pályázat Husztot érinti.

2. Határokon átívelő kulturális párbeszéd az európai kulturális értékek megőrzéséért – A helyi kulturális és történelmi örökség népszerűsítése az idegenforgalmi funkciókkal együtt. Nagyberezna érintett benne.

3. Nyitott határok a Kárpátokban a vadvilág számára – A környezet fenntartható használata a határokon átnyúló térségben – a természeti erőforrások megőrzése, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának és a folyók szennyezésének csökkentését célzó intézkedések, amelyben Rahó érintett.

4. A természeti erőforrások környezetvédelmi értékelése Aknaszlatinán megelőzendő a további szennyezést a Felső-Tisza vidékén egy komplex ellenőrző rendszeren keresztül – A környezet fenntartható használata a határokon átnyúló térségben – a természeti erőforrások megőrzése, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának és a folyók szennyezésének csökkentését célzó intézkedések. Aknaszlatina érintett benne. Ez a pályázat nem közvetlenül a turizmust célozza, inkább a környezetvédelmet, ezáltal több turisztikai attrakciót is védelem alá helyez.

5. Megközelíthetőség kerékpárral: kerékpárral megközelíthető területek hálózata – Közlekedési infrastruktúra fejlesztése a személyek és a termékek mobilitásának javítása érdekében. Huszt érintett benne (<http://www.forza.org.ua/uk/shcho-mi-robimo>).

6. A történelmi „Sóút” turisztikai vonzerejének helyreállítása – A helyi kulturális és történelmi örökség népszerűsítése az idegenforgalmi funkciókkal együtt. Huszt érintett benne.

7. Nem állami és nyilvános alapítványok és mentőcsapatok határokon átívelő együttműködése – Támogatás a természeti és ember okozta katasztrófák megelőzésére, valamint a sürgősségi helyzetekben történő együttes fellépés. Alsóapsa érintett benne (<https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>).

Ezen pályázatoknak köszönhetően megindult pl. a kerékpáros turizmus is Kárpátalján, amely addig nem igazán volt „divatos” régióinkban. Itt már nemcsak a turisztikai útvonalaknak és attrakcióknak a bővítése és népszerűsítése a cél, de az attrakciók és desztinációk tervezett, átgondolt, szisztematikus védelmét irányzó tervek s azok lehetséges kivitelezése is fontos szerepet kap.

Összefoglalás

2004-ben indult az európai szomszédságpolitika (ENP), melynek fő célja a stabilitás, a biztonság és a jólét előremozdítása volt az EU szomszédjaival. 2007-ben az Európai Bizottság új pénzügyi eszközt (ENPI) vezetett be, hogy hozzájáruljon az ENP megvalósításához.

13 ENPI CBC programot hajtottak végre, melyekben 34 ország volt érintett. Ukrajna 3 programban volt érdekelt: Lengyelország–Belorusz-szia–Ukrajna (PL–BY–UA), Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna (HU–SK–RO–UA) és Románia–Ukrajna–Moldávia (RO–UA–MD). A pályázati felhívásokkal kapcsolatos részvétel nagyon magas volt (több mint

7000 kérelem). Összességében az ENPI CBC-ben 36 különböző országból 4569 szervezet vett részt, amelyek közül 2106 valamelyik partnerországban található.

A programok négy fő eredményre törekedtek az ENPI CBC-stratégiával összhangban: 1. a társadalmi-gazdasági fejlődés kedvezőbb feltételei a támogatható területeken, 2. a mindkét fél számára közös, jelentős kihívásokat eredményesen kell kezelni hatékony együttműködés révén, 3. a határok hatékonyságát és biztonságát megerősítették, 4. a helyi kormányzást, a demokráciát és a kölcsönös megértést a határokon átnyúló emberi és intézményi kapcsolatok fokozott elősegítése révén erősítik.

A 2007–2013-as kiírású HU–SK–RO–UA keretében Kárpátalja 65 pályázatban vett részt, melyekből 5 érintette a hegyvidéki járásokat. 2014–2020 között ismét meghirdették a HU–SK–RO–UA-t melynek nyertes pályázati listáját 2018. december 21-én Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma tette közzé mint a program irányító hatósága. 25 pályázatban volt érintett Kárpátalja, melyből 7 érintette a hegyvidéki járásokat. A hegyvidéki járások közül részt vettek a pályázatok előkészítésében és lebonyolításában a következők: a Huszti, a Técsői, a Rahói, az Ökörmezői, a Nagybereznai járások. Érinthettek egyes pályázatok más hegyvidéki járásokat is, de mint résztvevőt vagy lebonyolítót sehol sem említik a Perecsenyi, a Volóci, a Szolyvai és az Ilosvai járást. A pályázatok az első szakaszban inkább a desztinációk, attrakciók és útvonalak fejlesztésére, bővítésére irányultak, míg a második kiírásban már megjelennek a desztinációk, attrakciók szisztematikus védelmét irányzó tervek és akciók is.

Irodalom

- Kiss É. 2016: Határokat áthidaló gazdasági euroregionális együttműködési stratégiai elvek a Kárpát-medencében. Gazdasági fejlődés kihívásai és lehetőségei a nemzetközi együttműködések és európai tapasztalatok összefüggésében. Nemzetközi konferencia. Absztraktok, Beregszász, 28–30 o.
- Európai Szomszédosági Támogatási Eszköz, 2016: Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014–2020.
- Tarpai J. 2013: A természeti és társadalmi erőforrások szerepe Kárpátalja turizmus-fejlesztésében és hatása a területfejlesztésre, PhD-értekezés, Pécs
- Ukrán Nemzeti Akadémia 2016: Rozvitok transzkordonnoha szpivrobotnitszva: naukovu analitichna dopovigy, Lviv, 125 o.
- FORZA – a Kárpáti Régió Fenntartható Fejlődés Ügynökség hivatalos honlapja: <http://www.forza.org.ua/uk/shcho-mi-robimo>

Plan zahogyiv iz realizaciji u 2018–2020 rokah rehionalnoji sztrategiji rozvitku Zakarpatszkoji oblasztyi na period do 2020 roku (2018).

<https://carpathia.gov.ua/storinka/regionalni-programy-rozvytku>.

Ex-post Evaluation of 2007–2013 ENPI CBC Programmes, 566 p., (2018) https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ex_post_evaluation_of_2007-2013_enpi_cbc_programmes_report.pdf

<https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>

<https://www.keep.eu>

Т– 32 Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями. Збірник наукових робіт Міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», Берегове, 26–27 березня 2020 року. Том 2 / Редакційна колегія: Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянский, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. – 356 с. (угорською, українською та англійською мовою)

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

2020 р.

Редакційна колегія:

*Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський,
Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца,
Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп,
Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування:

Олександр Добош

Верстка:

Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош

Коректура:

Беатрікс Пустой-Тарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врabelь

Обкладинка:

Стефан Молнар Д.

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 28.07.2020. Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 28,7. Формат 70x100/16.
Замовл. №1861/2. Тираж 300.